

Vaasan hallinto-oikeus

Korsholmanpuistikko 43
PL 204
65101 VAASA
Puhelin 029 56 42611
Faksi 029 56 42760
Sähköposti vaasa.hao@oikeus.fi

Päätös

1 (16)

Antopäivä
18.10.2017

Päätösnumero
17/0456/3

Diaarinumero
00208/16/5112

Asia

Valitus ympäristölupa-asiassa

Muutoksenhakijat

Henna Mäkinen, Conny Heino, Pieter ja Natalia van den Hoek, Jan Mårtenson, Solveig ja Hannu Korhonen, Kurt Hommas, Kenneth Lund, Anna Sjölund, Heidi Gustafsson, Daniela Andersson ja Emil Meyer, Loviisa sekä Jan Heino, Espoo

Luvan hakija

Jan-Olof Hommas J-OHo-Farm -nimisen toiminimen haltijana, Raasepori

Päätös, johon on haettu muutosta

Loviisan rakennus- ja ympäristölautakunta
8.1.2016 (29.12.2015 § 88)

Rakennus- ja ympäristölautakunta on myöntänyt Jan-Olof Hommakselle toiminimi J-OHo-Farmin haltijana ympäristöluvan Loviisan kaupungin Mickelspiltomin kylässä sijaitsevalle Svedmarkin tilalla 9:14 harjoitettavaan turkistarhatoimintaan. Lupaan on liitetty seuraavat lupamääräykset:

Yleistä

1. Kiinteistölle Svedmark 434-432-9-14 Mickelspiltomin kylään perustettavaan turkistarhaan, hakemuksessa esitettyihin rakennuksiin saa sijoittaa enintään 1 950 minkkisiitosnaarasta pentuineen. Kokonaiseläinmäärä saa tarhalla olla enintään 12 096 minkkiä.

Toiminnassa tulee lisäksi ottaa huomioon turkiseläintenpidolle asetetut eläinsuojeluvaatimukset.

2. Toiminta tulee järjestää siten, ettei siitä aiheudu kohtuutonta haittaa ympäristöön.

Minkkihallien rakenteet

3. Hallirakennuksen lattia tulee olla vesitiivistä betonia, (vähintään luokka K30-2) maa- ja metsätalousministeriön kyseisiä rakenteita koskevien rakentamissuositusten mukaisesti, ja reunoiltaan korotettu. Kumpaankin halliin on asen-

nettava valumavesille tarkoitetut 5 m³ kokoiset umpisäiliöt. Säiliöt on pystytettävä tyhjentämään imuautolla.

Rakenteiden ja pintamateriaalien tulee olla sellaisia, että tilat pystytään pitämään helposti puhtaina.

4. Eläinsuojan ilmanvaihto on järjestettävä ja hoidettava siten, ettei toiminnasta aiheudu kohtuutonta hajuhaittaa lähimpien naapureiden piha-alueilla.

Kasvatushallien poistoilma tulee johtaa riittävän korkealle ulkoilmaan. Tarvittaessa poistoilma voidaan johtaa biosuodattimen kautta hajuhaittojen vähentämiseksi.

5. Halli on rakennettava pakovarmaksi siten, että mahdolliset häkeistä karanneet eläimet eivät pääse hallista ulos.

6. Halli on varustettava ympärivuotisesti toimivalla nippajuottojärjestelmällä. Laitteiston kuntoa on tarkkailtava päivittäin ja havaitut vuodot on korjattava välittömästi.

Lannan poisto ja käsittely

7. Lanta on poistettava häkkien alta vähintään 4 kertaa vuodessa. Tarvittaessa lantaa tulee poistaa häkkien alta useamminkin. Lanta tulee poistaa huolellisesti ja siirtää lantalaan siten, ettei sitä varise maahan tai ympäristöön.

Häkkien alla tulee käyttää riittävästi kuivikkeita, ensisijaisesti turvetta, hajuhaittojen minimoimiseksi. Kuivikkeita tulee lisätä häkkien alle aina lannanpoiston jälkeen ja tarvittaessa myös lannanpoistojen välillä. Kuivikekerroksen paksuuden tulee olla lannan poiston jälkeen vähintään 15 cm.

8. Häkkien alla oleva lanta-alue tulee tarvittaessa kalkita lannan poistamisen yhteydessä karpästoukkien kehittymisen estämiseksi.

9. Lannan ja suotonesteen kuormaus sekä kuljetus tulee tehdä tarkoitukseen suunniteltua tiivistä kalustoa käyttäen. Lannan ja suotonesteen sisäiset siirrot ja kuljetus muualle sekä rehujen ja kuivikkeiden käsittely ja liikenne on järjestettävä ja hoidettava siten, ettei niistä aiheudu kohtuuttomia haju- tai pölyhaittoja lähimmille naapureille.

Lantaa tai suotonestettä ei saa joutua hallitsemattomasti ympäristöön. Mikäli kuljetusten yhteydessä lantaa tai suotonestettä pääsee ympäristöön, likaantuneet alueet tulee puhdistaa välittömästi.

Lannan varastointi

10. Käytävissä tulee olla vähintään 500 m³ lannan varastointitilavuutta 12 kuukauden aikana kertyvälle lannalle. Lantala on katettava kiinteällä katteella ja rakennettava vesitiiviisti siten, ettei sieltä pääse nesteitä ympäristöön. Sade- ja sulamisvesien valuminen lannan säilytystiloihin on estettävä. Lantalalan ulkopuolella on oltava kovapohjainen kuormauslaatta.

Lantalán rakennesuunnitelma on toimitettava tiedoksi ympäristönsuojeluun vähintään kuukautta ennen lantalán rakentamisen aloittamista.

Lantala tulee tyhjentää perusteellisesti vähintään kerran vuodessa ja samalla tarkastaa sen rakenne ja kunto. Lantalaan kertyvä suotovesi tulee johtaa viereiseen umpisäiliöön hakemuksen mukaisesti.

Lannan yms. hyödyntäminen lannoitteena

11. Lanta ja lantalasta sekä halleista kerätty virtsa/suotoneste on hyödynnettävä ensisijaisesti lannoitteena pellolla. Tilalla muodostuneen lannan levittämiseen tarvitaan noin 45 ha peltoalaa.

Lanta ja nesteet voidaan toissijaisesti toimittaa käsiteltäväksi ympäristöluvan omaavalle vastaanottajalle.

Mahdollisista uusista lannanlevitysaloista on toimitettava tiedot kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle.

12. Lannan/virtsan levityksessä on noudatettava maataloudesta peräisin olevien nitraattien vesiin pääsyn rajoittamista koskevaa valtioneuvoston asetusta (1261/2015). Toiminnanharjoittajan tulee varmistaa, että lannan vastaanottajat ovat tietoisia lannan levittämistä koskevista määräyksistä.

Lannan levityksestä ei saa aiheutua yhdessä eläinsuojan kanssa lähimmille naapureille kohtuutonta hajuhaittaa. Tämä tulee ottaa huomioon lannan käsitteily- ja levitysjankohtaa sekä levityspellon sijaintia valittaessa. Lannan käsitteilyä ja levitystä tulee välttää yleisinä juhlapäivinä ja juhlatilaisuuksien aikana.

Lantaa levitettäessä on talousvesikaivojen ympärille ja vesistöjen sekä laskuja ja valtaojien varsille jätettävä riittävän leveät suoja-alueet, joille ei levitetä lantaa. Vesistöjen rannoilla ja vesistöön laskevien ojien varsilla sijaitseville tulvaherkille pelloille lantaa saa levittää vasta kevättulvien kuivuttua. Lannan syyslevitys tulvaherkille pelloille on kielletty.

Rehun varastointi ja jakelu

13. Rehun kuljetuksesta, varastoinnista ja käytöstä ei saa aiheutua epäsiisteyttä tai terveyshaittaa. Rehu tulee kuljettaa ja varastoida tarkoitukseen soveltuvissa tiiviissä säiliöissä, jotka tulee tarvittaessa puhdistaa ja desinfioida.

Rehusäiliö on varustettava umpisäiliöllä syntyviä huuhtelu- ja pesuvesiä varten. Säiliö on tyhjennettävä tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran vuodessa.

Jätevesien ja muiden valumavesien käsittely

14. Rehusäiliöstä peräisin olevia jätevesiä ja muita pesuaineita sisältäviä nesteitä/jätevesiä ei saa levittää pellolle, vaan ne tulee toimittaa käsiteltäväksi ympäristöluvan omaavalle vastaanottajalle.

15. Turkistarha-alueen kuivatusvesistä ei saa aiheutua pohja- tai pintavesien pilaantumista.

Jätteet ja niiden käsittely ja varastoiminen

16. Jätehuolto on hoidettava niin, että siitä ei aiheudu roskaantumista, hajuhaittaa tai maaperän pilaantumista eikä muuta haittaa tai vaaraa ympäristölle. Toiminnassa muodostuvat jätteet on lajiteltava ja käsiteltävä paikallisten jätehuoltomääräysten mukaisesti. Eri jätejakeet on pidettävä erillään ja hyötyjätteet toimitettava ensisijaisesti kierrätykseen. Alueesta ei saa muodostua sinne kelpaamattomien tai sinne kuulumattomien jätteiden varastoaluetta.

17. Vaaralliset jätteet on varastoitava asianmukaisesti merkityissä astioissa tai säiliöissä, katettuina tai muuten vesitiiviisti reunakorokkein varustetulla alustalla. Ne on toimitettava jatkokäsittelyyn vähintään vuosittain. Vaarallisista jätteistä ja niiden toimittamisesta käsittelyihin on pidettävä kirjaa.

18. Käyttökelvoton rehu on käsiteltävä eläimistä saatavista sivutuotteista annetun lain (517/2015) mukaisesti.

19. Kuolleet eläimet ja käyttökeltottomat rehut on toimitettava mahdollisimman nopeasti käsiteltäväksi laitokseen, jossa tällaisen jätteen vastaanotto ja käsittely on hyväksytty.

Mikäli kuolleita eläimiä joudutaan välivarastoimaan tilalla, tulee ne säilyttää helposti puhdistettavissa tiiviissä astioissa ja jäähdyttää (pakastamo), ja toimittaa jatkokäsittelyyn mahdollisimman nopeasti.

Poltonesteiden varastointi

20. Tilan omassa käytössä olevien poltonestevarastojen tulee soveltua käyttötarkoitukseensa ja niiden kunto tulee tarkastaa riittävän usein. Varastointipaikan läheisyyteen on varattava riittävä määrä imeytysainetta mahdollisen vuodon imeyttämistä varten.

Uusi säiliö tulee olla kaksoisvaippainen tai sijoitettava suoja-altaaseen. Lisäksi säiliön tulee olla varustettu ylitäytön estävällä järjestelmällä ja laponestolaitteella, sekä varustettava lukitusjärjestelmällä.

Häiriötilanteet ja muut poikkeukselliset tilanteet

21. Hallissa on aina oltava loukut viriteltynä mahdollisten karanneiden minkkien pyydystämiseksi.

22. Toiminnanharjoittajan on ilmoitettava kaupungin- tai läänineläinlääkärille, jos hän epäilee eläinten kuolleen tai sairastuneen vakavaan eläintautiin.

23. Ympäristöön vahingon tai onnettomuuden seurauksena päässyt lanta ja muu ympäristöä kuormittava jäte tai aine on kerättävä välittömästi talteen. Tällaisista vahingoista on viipymättä ilmoitettava Loviisan kaupungin ympäristönsuojeluviranomaiselle.

Toiminnan käyttötarkkailu

24. Hallin, lantalan, umpisäiliöiden ja juomalaitteiston kuntoa tulee tarkkailla riittävän usein. Mikäli rakenteissa tai laitteissa havaitaan vaurioita tai toiminta-ongelmia, jotka voivat johtaa päästöjen tai haittojen syntymiseen on ne välittömästi korjattava.

Pellolla lannoitteena käytettävästä lannasta/virtsasta tulee tehdä ravinneanalyysi kokonaistypen (kok-N), liukoisen typen (liuk-N), kokonaisfosforin (kok-P) ja liukoisen fosforin (liuk-P) määrittämiseksi vähintään viiden vuoden välein. Lannan/virtsan levitysala tulee tarvittaessa tarkentaa analyysitulosten perusteella ja ilmoittaa vuosiraportoinnin yhteydessä.

Raportointi

25. Vuosittain helmikuun loppuun mennessä tulee Loviisan kaupungin ympäristönsuojeluviranomaiselle toimittaa edellistä vuotta koskeva raportti. Raportti tulee ensisijaisesti toimittaa sähköisesti osoitteeseen ymparisto@loviisa.fi.

Raportista tulee ilmetä ainakin seuraavat asiat:

- tiedot eläinmääristä (naaraat ja pennut)
- käytettyjen kuivikkeiden lajit ja määrät, sekä lisäysajankohdat ja -määrät
- tiedot lanta- ja virtsamääristä, lannanpoistoajankohdista ja toimituspaikoista/vastaanottajista
- jäljennökset uusista tai muutetuista lannan ja virtsan vastaanottosopimuksista
- viimeisin lanta- ja virtsa-analyysi
- umpisäiliönesteiden ja jätevesisäiliöiden tyhjennysmäärät (m³/vuosi), tyhjennysajankohdat ja toimituspaikat/ vastaanottajat
- valumavesien käsittelyjärjestelmän huoltotoimenpiteet
- tiedot turkiseläinruhojen ja itsestään kuolleiden eläinten määristä (kpl ja määrä kg:ssa) ja toimituspaikoista
- tiedot jätelajeista ja -määristä sekä niiden toimituspaikoista
- tarhalla toteutetut korjaus- ja ympäristönsuojelutoimet
- tiedot häiriötilanteista tai muista poikkeuksellisista tilanteista.

Kirjanpidon on tarvittaessa oltava ympäristönsuojeluviranomaisen saatavilla.

Muut määräykset

26. Haittaeläinten esiintymistä tulee ehkäistä pitämällä alue siistinä ja puhtaanä. Haittaeläimiä, kuten lokkeja, rottia, hiiriä ja karpäsiä tulee tarvittaessa torjua rehuhygienian ja yleiseen viihtyisyyteen aiheutuvien haittojen vähentämiseksi.

27. Toiminnanharjoittajan on oltava riittävästi selvillä aiheuttamiensa ympäristövaikutusten vähentämismahdollisuuksista ja seurattava toimialansa parhaan käyttökelpoisen tekniikan kehittymistä sekä varauduttava tilan oloihin soveltuvan tällaisen tekniikan käyttöönottoon. Jos päästöjä voidaan parhaan käyttökelpoisen tekniikan kehittymisen vuoksi vähentää ilman kohtuuttomia kustannuksia, voidaan lupapäätöstä muuttaa.

28. Toiminnan lopettamisesta, keskeyttämisestä tai olennaisesta muuttamisesta

on ilmoitettava viipymättä ympäristönsuojeluviranomaiselle. Mikäli toiminta muuttuu tai olennaisesti laajenee, on toiminnalle haettava uusi ympäristölupa. Tuotannon loppuessa tai keskeytyessä on varastoitu lanta ja muut jätteet sekä jätevedet toimitettava asianmukaiseen hyötykäyttöön tai keräykseen.

Toiminnanharjoittajan on viimeistään kuusi kuukautta ennen toiminnan lopettamista esitettävä valvontaviranomaiselle yksityiskohtainen suunnitelma vesiensuojelua, maaperänsuojelua ja jätehuoltoa koskevista toiminnan lopettamiseen liittyvistä toimista.

Luvan voimassaolo

Lupa on voimassa toistaiseksi. Toiminnan olennaiseen laajentamiseen ja muuttamiseen on oltava lupa.

Vaatimukset hallinto-oikeudessa

Henna Mäkinen, Conny Heino, Pieter ja Natalia van den Hoek, Jan Mårtensson, Solveig ja Hannu Korhonen, Kurt Hommas, Kenneth Lund, Anna Sjölund, Heidi Gustafsson, Daniela Andersson ja Emil Meyer sekä Jan Heino ovat ensisijaisesti vaatineet, että rakennus- ja ympäristölautakunnan päätös kumotaan. Toissijaisesti muutoksenhakijat ovat vaatineet, että rakennus- ja ympäristölautakunnan päätös kumotaan ja asia siirretään käsiteltäväksi valtion ympäristöluoviranomaisessa.

Muutoksenhakijat ovat esittäneet muun muassa, että edellytykset ympäristöluvan myöntämiseen maatalousvaltaisen asutuksen läheisyyteen puuttuvat läheiselle asutukselle aiheutuvan liiallisen ympäristöhaitan vuoksi. Lisäksi minkkitarha ei uudentyypisenä toimintamuotona sovi keskelle asutettua maisemaa siitä aiheutuvan hajun, viihtyisyyshaitan ja muiden ympäristöllisten haittavaikutusten vuoksi. Tämän tyyppisen eläinsuojan ympäristövaikutuksia tulisi erityisesti etäisyysvaatimusten osalta arvioida eri tavalla kuin esimerkiksi navetoilla. Tässä suhteessa hallinto-oikeuden ratkaisulla on myös periaatteellinen merkitys.

Rakennus- ja ympäristölautakunta on todennut päätöksessään, että hakemuksen johdosta on tehty kolme muistutusta. Tämä antaa väärän kuvan, koska tosiasiassa muistutukset ovat yhteiskirjelmiä kattaen koko lähiseudun asutuksen. Muutoksenhakijoiden ympärivuotisessa käytössä olevat asuinrakennukset sijaitsevat 200 - 700 metrin etäisyydellä suunnitellusta kohteesta. Valmistelussa on jätetty vaille merkitystä se, että Svedmarkin kaikki ne naapurit, jotka ovat suunnitellun minkkitarhan läheisyydessä ja vaikutuspiirissä, ovat jättäneet hakemuksen johdosta yhteisen muistutuksen.

Haju- ja jätevesihaittojen arvioinnissa ei ole otettu asianmukaisesti huomioon vallitsevia maasto-olosuhteita ja erityisesti vaihtelevia tuuliolosuhteita. Mitoitustuksen perustunut luvan hakijan kannalta edullisimpaan etäisyysmitoitukseen, joka perustuu kaavamaiseen laskentamalliin. Se ei ota huomioon toiminnan häiriöitä tai normaalistikin esiintyviä mallista poikkeavia tuuli- ja muita ulkoisia olosuhteita. Naapurit joutuisivat tuollaisissa tilanteissa kärsimään ylimääräisistä haitoista. Riskien hallitsemiseksi etäisyysvaatimus on asetettava niin suureksi, että asutuksen piiri olisi suojattu myös hankkeen odottamattomilta

vaikutuksilta. Tämä on mahdollista vain hylkäämällä lupahakemus suunnitellulla paikalla.

Rakennus- ja ympäristölautakunnalle tehdyssä muistutuksessa esille tuotu epäily tarkoituksellisesta eläinpaikkamääräyksestä ei ole hälvennyt, vaikka luvan hakija on antanut siitä lisäselvityksen. Näyttää siltä, että eläinsuojan koko on hakemuksessa tarkoituksella mitoitettu niin pieneksi, että lupa-asia voidaan käsitellä lautakunnassa. Suunnitelman mukainen tarhauksen koko olemassa olevine rakenteineen antaa mahdollisuuden korottaa kasvatusmäärää tulevaisuudessa huomattavasti. Lupapäätöksessä ei ole sellaisia rakenteellisia tai toiminnallisia määräyksiä, jotka takaisivat toiminnan pysymisen luvanmukaisessa koossa tai asettaisivat velvoitteita tuotantomäärän ylittäessä lupaviranomaiselle kuuluvan toimivallan rajan.

Lupaviranomaisen toimivallan tulisi määräytyä todellisen ja rakenteiden salliman tuotantokapasiteetin eikä hakemuksessa todennäköisesti lupaviranomaisen toimivallan mukaisesti lasketun kenties tarkoituksellisesti ilmaistun pienemmän tuotantoluvan perusteella. Ei ole uskottavaa, että valmiina olemassa olevaa rakenteellista tuotantokapasiteettia ei otettaisi käyttöön toiminnan kunnolla käynnistyttyä. Tässä suhteessa on otettava huomioon, että turkistarhatoimintaa ei harjoitettaisi varjotaloissa, joiden lupapäätöksessä määritelty laajuus määrää tuotantoeläinten määrän, vaan rakennuksessa, jossa on valmiina toiminnan laajentamiskapasiteettia tarvitsematta vastedes rakenteellisia tai muita havaittavia muutoksia. Tämän toimivaltakysymyksen selvittämiseksi olisi toivottava hankkia elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lausunto asiasta.

Odotettavissa oleva hajuhaitta on kohtuuton rasitus eläinsuojan ympäristön asukkaille jo normaaliolosuhteissakin. Tämänkaltainen haju olisi täysin uudelleen, ilmaa ja farmin ympäristöä pysyvästi pilaava haitta. Sitä ei voi verrata perinteisen karjanhoidon, kuten Svedmarkin aikaisemman toiminnan, lehmien pidon tai naapureiden kanaloiden yhteydessä syntyviin hajuihin.

Rakennus- ja ympäristölautakunnan mukaan vain yksi talo on vallitsevan tuulen suunnan alla. Asian esittäminen tällä tavalla antaa vaillinaisen kuvan syntyvästä hajun leviämisestä. Tuulen suunta vaihtelee eikä yleensä puhalla pitkiä aikoja samasta suunnasta. Tästä on olemassa myös meteorologisia tilastoja. Svedmarkin ympäristön aukeassa peltomaisemassa on normaalia, että tuulen suunta vaihtelee hyvinkin paljon.

Naapuruusoikeudelliselta kannalta on käytännössä otettu huomioon se, onko kyseistä toimintaa harjoitettu ennen asukkaiden tuloa paikalle. Nyt esillä olevassa tapauksessa toimintamuoto on uusi. Myös ympäristöhaitat ovat suurempia ja arvaamattomampia kuin aikaisemman eläinsuojatoiminnan yhteydessä. Muutoksenhakijat ovat viitanneet korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuun KHO 2015:17.

Ympäristöluvan ratkaisuosa sisältää erilaisia lupamääräyksiä pilaantumisen estämiseksi, mutta monet niistä ovat niin yleisellä tasolla, että ne eivät palvele tarkoitustaan. Monet lupamääräykset on annettu ilman raja-arvoja tai mittausohjeita. Tämä koskee esimerkiksi kasvatushallien poistoilman johtamista ”riittävän korkealle”, jättäen mainitsematta, kuinka korkealle. Päätöksessä on mainittu myös biosuodatinmahdollisuus hajuhaittojen vähentämiseksi, mutta ei

määritellä sitä, milloin tarve on olemassa. Tietävästi ympäristöministeriössä on tekeillä asetustasoinen ohjeistus turkistarhauksen ympäristövaikutuksista, jota olisi voinut hyödyntää jo tarhan lupamääräysten kohdalla. Vaihtoehtoisesti Loviisan kaupungin päättävät elimet olisivat voineet itse tarkentaa lupamääräyksiä selvillä numeerisilla ohjearvoilla.

Lannan käsittely ja levitys muodostaa vakavan ongelman, koska pääosa Svedmarkin pelloista sijaitsee peltoaukealla korostaen siten hajuhaittojen vaikutusta lähialueen asukkaille. Tarkemman ohjeistuksen puuttuessa myös valvonnan edellytykset ovat riittämättömät. Määräyksiä ei ole esimerkiksi annettu siitä, miten seurataan ja valvotaan, ettei luvan ylittäviä lantamääriä levitetä tilan pelloille tai miten valvotaan pois vietäviä lantamääriä. Selkeää kirjanpito- ja raportointivaatimusta ei ole. Lisäksi ympäristönsuojelun kannalta ei ole annettu määräyksiä siitä, miten estetään lannan päätyminen luontoon ja lähellä olevaan lasku- ja valtaojaan.

Eräänä peltojen ravinnetilanteen seuraamisen keinona lupapäätöksessä on mainittu ravinneanalyysin tekeminen viiden vuoden välein. Näin harvoin toistuva analyysi aiheuttaa kuitenkin väliaikana suuren riskin sekä runsastuneen typen että erityisesti fosforin karkaamisesta ojaan ja edelleen vesistöihin.

Tarhojen läheisyydessä on myös riski eläinten ilkevaltaisesta luontoon päästämisestä. Yhdellä naapuritilalla on luomukanala ja toisella vapaiden kanojen kanala. Näille minkkitarhalta karannut tai päästetty minkki muodostaa huomattavan tuhoriskin.

Asian käsittely hallinto-oikeudessa

Porvoon terveydensuojeluosasto on antanut vastineen.

Loviisan rakennus- ja ympäristölautakunta on antamassaan lausunnossa todennut muun muassa, että ympäristönsuojeluviranomainen käyttää lupaa koskevassa päätöksenteossaan ainoastaan oikeusharkintaa eikä tarkoituksenmukaisuusharkintaa. Ratkaisevaa ei ole, kuinka monta muistutusta hakemuksesta on jätetty, vaan onko muistutuksissa tuotu esille sellaisia tosiasioita, jotka on otettava lupaharkinnassa huomioon.

Lupahakemus käsitellään hakemuksessa esitettyjen tietojen perusteella eikä mahdollisia laajentamissuunnitelmia voida käsittelyssä ennakoida. Ympäristölupapäätökseen sisältyy määräys sallitusta kokonaiseläinmäärästä.

Turkistarhauksen ympäristönsuojeluohjeessa turkishallien suositeltu vähimmäisetäisyys lähimpään asutukseen on 200 metriä. Saman ohjeen mukaan suosituksetäisyydet varjotaloista asutukseen ja virkistysalueisiin ovat suuremmat. Rakennus- ja ympäristölautakunta on tulkinnut ohjetta siten, että turkishallien aiheuttamien hajuhaittojen katsotaan olevan varjotalojen aiheuttamia hajuhaittoja pienemmät.

Hallikasvatuksessa ei synny suotovesiä ympäristöön ja mahdolliset jätevedet johdetaan umpisäiliöön. Hakemuksen mukaisessa toiminnassa hajuhaittoja vähentävät myös oman nahoittamon ja rehusekoittamon puuttuminen sekä lupamääräys lantalan kattamisesta.

Minkkihalleille ei vielä ole haettu rakennuslupaa eikä tarkkaa tietoa esimerkiksi hallien tulevasta korkeudesta ja poistoilman johtamisesta ole. Turkistarhauksen ympäristönsuojeluohjeeseen ei sisälly ohjeistusta hallien poistoilman johtamisesta tai käsittelystä. Sen sijaan muu ohjeen sisältö on otettu lupamääräyksissä huomioon.

Lannan levityksessä on lupamääräysten mukaan noudatettava niin sanottua nitraattiasetusta (1250/2014), joka sisältää tarkat säädökset lannoitteiden käytöstä. Lantaan liittyvä kirjanpito- ja raportointivelvollisuus sisältyy lupamääräykseen 25.

Loviisan kaupunginhallitus on ilmoittanut, että se ei anna asiassa lausuntoa.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle on varattu tilaisuus vastineen antamiseen. Vastinetta ei ole annettu.

Jan-Olof Hommas on antamassaan vastineessa esittänyt muun muassa, että toiminnasta ei aiheudu lähimmille asuinrakennuksille kohtuutonta pysyvää rasi- tusta. Kyseessä on olemassa oleva kotieläintila, jonka hajuvaikutukset eivät lisäänty tuotantosuunnan muuttumisesta huolimatta, kun otetaan erityisesti huomioon hallikasvatus. Ympäristölupapäätös sisältää riittävät lupamääräykset ympäristön pilaantumisen estämiseksi.

Muutoksenhakijat ovat antamassaan vastaselityksessä esittäneet muun muassa, että kiinteistön 434-423-5-11 omistaja on vaihtunut. Uusi omistaja Tuula Sauk- konen on yhtynyt kaikilta osin valitukseen.

Hallinto-oikeuden ratkaisu

Hallinto-oikeus hylkää valituksen.

Perustelut

Lupamenettely

Muistutusten huomioon ottaminen

Ympäristönsuojelulain (527/2014) 48 §:n 1 momentin mukaan lupaviranomaisen on tutkittava ympäristöluvan myöntämisen edellytykset ja otettava huomioon asiassa annetut lausunnot ja tehdyt muistutukset ja mielipiteet. Lupaviranomaisen on muutoinkin otettava huomioon, mitä yleisen ja yksityisen edun turvaamiseksi säädetään.

Ympäristönsuojelulain 83 §:n 1 momentin mukaan sen lisäksi, mitä hallinto- lain 44 §:ssä säädetään, ympäristölupaa koskevassa päätöksessä on vastattava lausunnoissa, muistutuksissa ja mielipiteissä tehtyihin yksilöityihin vaatimuk- siin.

Ympäristölupapäätöksessä on todettu, että lupahakemuksesta annettu lausunto ja annetut muistutukset on otettu huomioon päätöksessä mainituissa lupamää- räyksissä. Muistutusten sisältö ilmenee lupapäätöksestä. Näin ollen ja kun li-

säksi otetaan huomioon toiminnan luonne, sijainti ja vaikutukset, päätöksen ratkaisuosaa sekä lupapäätöksestä ilmenevät perustelut ympäristöluvan myöntämiselle ja sovelletut oikeusohjeet, hallinto-oikeus katsoo, että muistutukset on lupapäätöstä tehtäessä otettu huomioon ympäristönsuojelulaissa edellytetyllä tavalla. Muistuttajien lukumäärällä ei ole asiassa ratkaisevaa merkitystä.

Ympäristölupa

Sovellettuja oikeusohjeita

Ympäristönsuojelulain 48 §:n 2 momentin mukaan ympäristölupa on myönnettävä, jos toiminta täyttää ympäristönsuojelulain ja jätelain sekä niiden nojalla annettujen säännösten vaatimukset.

Ympäristönsuojelulain 49 §:n mukaan ympäristöluvan myöntäminen edellyttää, ettei toiminnasta, asetettavat lupamääräykset ja toiminnan sijoituspaikka huomioon ottaen, aiheudu yksinään tai yhdessä muiden toimintojen kanssa muun muassa 1) terveyshaittaa, 2) merkittävää muuta ympäristönsuojelulain 5 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua seurausta tai sen vaaraa, 3) ympäristönsuojelulain 16 -18 §:ssä kiellettyä seurausta, 4) erityisten luonnonolosuhteiden huonontumista taikka vedenhankinnan tai yleiseltä kannalta tärkeän muun käyttömahdollisuuden vaarantumista toiminnan vaikutusalueella taikka 5) eräistä naapurussuhteista annetun lain 17 §:n 1 momentissa tarkoitettua kohutuutonta rasiitusta.

Eräistä naapurussuhteista annetun lain 17 §:n 1 momentin mukaan kiinteistöä, rakennusta tai huoneistoa ei saa käyttää siten, että naapurille, lähistöllä asuvalle tai kiinteistöä, rakennusta tai huoneistoa hallitsevalle aiheutuu kohutuutonta rasiitusta ympäristölle haitallisista aineista, noesta, liasta, pölystä, hajusta, kosteudesta, melusta, tärinästä, säteilystä, valosta, lämmöstä tai muista vastaavista vaikutuksista.

Ympäristönsuojelulain 7 §:n 1 momentin mukaan toiminnanharjoittajan on järjestettävä toimintansa niin, että ympäristön pilaantuminen voidaan ehkäistä ennakolta. Jos pilaantumista ei voida kokonaan ehkäistä, se on rajoitettava mahdollisimman vähäiseksi. Toiminnanharjoittajan on rajoitettava toimintansa päästöt ympäristöön ja viemäriverkostoon mahdollisimman vähäisiksi.

Ympäristönsuojelulain 8 §:n mukaan jos toimintaan 4 luvun mukaan tarvitaan lupa (luvanvarainen toiminta) tai toiminta 11 luvun mukaan on rekisteröitävä (rekisteröitävä toiminta), toiminnanharjoittajan on sen lisäksi, mitä 7 §:ssä säädetään, ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi huolehdittava ja varmistuttava muun muassa siitä, että toiminnassa käytetään parasta käyttökelpoista tekniikkaa.

Ympäristönsuojelulain 11 §:n 1 momentin mukaan ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttava toiminta on mahdollisuuksien mukaan sijoitettava siten, että toiminnasta ei aiheudu pilaantumista tai sen vaaraa ja pilaantuminen voidaan ehkäistä. Pykälän 2 momentin mukaan toiminnan sijoituspaikan soveltuvuutta arvioitaessa on otettava huomioon toiminnan 1) luonne, kesto, ajankohta ja vaikutusten merkittävyys sekä pilaantumisen todennäköisyys ja onnettomuusriski, 2) vaikutusalueen herkkyys ympäristön pilaantumiselle, 3) merkitys elin-

ympäristön terveellisyyden, ja viihtyisyyden kannalta, 4) sijoituspaikan ja vaikutusalueen nykyinen ja oikeusvaikutteisen kaavan osoittama käyttötarkoitus sekä 5) muut mahdolliset sijoituspaikat alueella.

Ympäristönsuojelulain 12 §:n mukaan luvanvaraista tai rekisteröitävää toimintaa ei saa sijoittaa asemakaavan vastaisesti. Lisäksi alueella, jolla on voimassa maakuntakaava tai oikeusvaikutteinen yleiskaava, on katsottava, ettei toiminnan sijoittaminen vaikeuta alueen käyttämistä kaavassa varattuun tarkoitukseen.

Ympäristönsuojelulain 52 §:n 1 momentin mukaan ympäristöluvassa on annettava tarpeelliset määräykset 1) päästöistä, päästöraja-arvoista, päästöjen ehkäisemisestä ja rajoittamisesta sekä päästöpaikan sijainnista, 2) maaperän ja pohjavesien pilaantumisen ehkäisemisestä, 3) jätteistä sekä niiden määrän ja haitallisuuden vähentämisestä, 4) toimista häiriö- ja muissa poikkeuksellisissa tilanteissa, 5) toiminnan lopettamisen jälkeisestä alueen kunnostamisesta ja päästöjen ehkäisemisestä sekä muista toiminnan lopettamisen jälkeisistä toimista ja 6) muista toimista, joilla ehkäistään tai vähennetään ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa.

Edellä mainitun pykälän 3 momentin mukaan lupamääräyksiä annettaessa on otettava huomioon toiminnan luonne, sen alueen ominaisuudet, jolla toiminnan vaikutus ilmenee, toiminnan vaikutus ympäristöön kokonaisuutena, ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi tarkoitettujen toimien merkitys ympäristön kokonaisuuden kannalta sekä tekniset ja taloudelliset mahdollisuudet toteuttaa nämä toimet. Päästöraja-arvoa sekä päästöjen ehkäisemistä ja rajoittamista koskevien lupamääräysten tulee perustua parhaaseen käyttökelpoiseen tekniikkaan. Lupamääräyksissä ei kuitenkaan saa velvoittaa käyttämään vain tiettyä tekniikkaa. Lisäksi on tarpeen mukaan otettava huomioon energian ja materiaalien käytön tehokkuus sekä varautuminen onnettomuuksien ehkäisemiseen ja niiden seurausten rajoittamiseen.

Luvan myöntämisen edellytykset

Hakemus tarkoittaa 1 950 siitosnaarasminkkiä käsittävän turkistarhatoiminnan harjoittamista Svedmarkin tilalla 9:14. Hakemuksen mukaan minkkejä tullaan kasvattamaan kahdessa toimintaa varten rakennettavissa kasvatushalleissa. Hallit ovat suuruudeltaan 1 800 m². Tarha-alueella sijaitsee kasvatushallien lisäksi huolto- ja varastotilat, joissa toimii muun muassa rehuhuolto. Tilalla ei ole omaa rehun valmistusta. Kyse on uudesta toiminnasta, jolla ei ole aikaisempaa ympäristölupaa.

Lähimmät muiden kuin toiminnanharjoittajan omistuksessa olevat asuinrakennukset sijaitsevat noin 220 metrin etäisyydellä tarha-alueen itä-kaakkoispuolella. Noin 500 metrin säteellä turkistarhasta on noin kymmenen asuinrakennusta. Turkistarha ei sijaitse luokitellulla pohjavesialueella. Suunnitellulla sijaintipaikalla ei ole asemakaavaa tai oikeusvaikutteista yleiskaavaa. Tarha-alue on ympärysojitettu ja salaojitettu.

Hakemuksen mukainen siitoseläinmäärä pentuineen tuottaa laskennallisesti lantaa noin 485 m³ vuodessa. Virtsa imeytetään kuivikkeisiin eikä erillistä virtsasäiliötä ole. Kasvatushallien valumavedet kerätään umpisäiliöihin eikä tarha-

alueelta näin ollen synny kuivatusvesiä.

Lupamääräyksen 10 mukaan käytettävissä tulee olla vähintään 500 m³ lannan varastointitilavuutta 12 kuukauden aikana kertyvälle lannalle. Lantala on katettava kiinteällä katteella ja rakennettava vesitiiviisti siten, ettei sieltä pääse nesteitä ympäristöön. Lupamääräyksen 7 mukaan lanta on poistettava häkkien alta vähintään neljä kertaa vuodessa. Tarvittaessa lantaa tulee poistaa häkkien alta useamminkin. Lanta tulee poistaa huolellisesti ja siirtää lantalaan siten, ettei sitä varise maahan tai ympäristöön.

Hakemuksen mukaan turkistarhalla käytetään kuivikkeina olkea, turvetta ja kutterinlastua. Käytetyn kuivikekerroksen paksuus on noin 15 cm ja kuivikkeita lisätään tarpeen mukaan. Kuivikkeet vaihdetaan lannan poiston yhteydessä neljä kertaa vuodessa. Lupamääräyksen 7 mukaan häkkien alla tulee käyttää riittävästi kuivikkeita, ensisijaisesti turvetta, hajuhaittojen minimoimiseksi. Kuivikkeita tulee lisätä häkkien alle aina lannanpoiston jälkeen ja tarvittaessa myös lannanpoistojen välillä. Kuivikekerroksen paksuuden tulee olla lannan poiston jälkeen vähintään 15 cm.

Lupamääräyksen 5 mukaan halli on rakennettava pakovarmaksi siten, että mahdolliset häkeistä karanneet eläimet eivät pääse hallista ulos. Lupamääräyksen 21 mukaan hallissa on aina oltava loukut viriteltynä mahdollisten karanneiden minkkien pyydystämiseksi.

Lupamääräyksen 24 mukaan pellolla lannoitteena käytettävästä lannasta/virtsasta tulee tehdä ravinneanalyysi kokonaistypen (kok-N), liukoisen typen (liuk-N), kokonaisfosforin (kok-P) ja liukoisen fosforin (liuk-P) määrittämiseksi vähintään viiden vuoden välein. Tältä osin hallinto-oikeus toteaa, että lannan peltolevityksen tulee perustua lannasta tehtävään ravinneanalyysiin sekä viljeltävästä pellosta tehtävään viljavuustutkimukseen. Asiassa ei ole esitetty perusteita, joiden johdosta lupamääräystä olisi tarpeen muuttaa.

Lupamääräyksen 25 mukaan vuosittain helmikuun loppuun mennessä tulee Loviisan kaupungin ympäristönsuojeluviranomaiselle toimittaa edellistä vuotta koskeva raportti. Raportista tulee ilmetä muun muassa tiedot lanta- ja virtsämääristä, lannanpoistoajankohdista ja toimituspaikoista/vastaanottajista, jäljennökset uusista tai muutetuista lannan ja virtsan vastaanottosopimuksista sekä viimeisin lanta- ja virtsa-analyysi.

Varjotaloissa tapahtuvan turkistarhaustoiminnan ympäristökuormitus muodostuu pääasiassa ravinnepäästöistä vesiin ja hajupäästöistä ilmaan. Hakemuksen mukainen turkistarhatoiminta on sijoitettu kasvatushalleihin, mikä on omiaan vähentämään toiminnasta aiheutuvia haju- ja jätevesihaittoja. Kun lisäksi otetaan huomioon toiminnan laajuus ja kun toimintaa harjoitetaan lupamääräysten mukaisesti, hallinto-oikeus katsoo, että hakemuksen mukaisesta toiminnasta ei lupamääräysten mukaisesti toimittaessa aiheudu kohtuutonta rasisitusta, terveyshaittaa tai muutakaan ympäristönsuojelulain 49 §:ssä tarkoitettua ympäristön pilaantumista. Hakemuksen mukaiseen sijoittamiseen ei myöskään ole ympäristönsuojelulain 12 §:ssä tarkoitettua estettä. Luvan myöntämisen edellytykset ovat siten olleet olemassa. Hallinto-oikeus katsoo, että rakennus- ja ympäristölautakunta on antanut riittävät lupamääräykset toimintaa koskevasta raportoinnista ja toiminnasta aiheutuvien haju- ja viihtyisyyshaittojen sekä ympäristö-

kuormituksen ennaltaehkäisemiseksi.

Siltä osin kuin muutoksenhakijat ovat epäilleet kunnan lupaviranomaisen toimivaltaa asiassa, hallinto-oikeus toteaa, että turkistarhalla voidaan harjoittaa vain myönnetyn luvan suuruista toimintaa riippumatta rakenteiden mahdollisesti sallimasta tuotantokapasiteetista. Rakennus- ja ympäristölautakunta on siten ollut asiassa toimivaltainen viranomainen ja lausunnon hankkiminen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta on asiassa tarpeetonta.

Toiminnasta mahdollisesti aiheutuviin haittoihin sekä lupamääräysten noudattamatta jättämiseen voidaan puuttua ympäristönsuojelulain valvontaa ja hallintopakkoa koskevien säännösten nojalla. Tässä yhteydessä ei voida käsitellä ympäristönsuojelulain mukaiseen valvontaan liittyviä asioita.

Sovelletut oikeusohjeet

Perusteluissa mainitut

Julkipano

Päätös on annettu julkipanon jälkeen.

Päätöksestä ilmoittaminen

Loviisan kaupunginhallituksen on viipymättä ilmoitettava tästä päätöksestä kaupungin ilmoitustaululla.

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valituskirjelmä on toimitettava korkeimpaan hallinto-oikeuteen 30 päivän kuluessa hallinto-oikeuden päätöksen antopäivästä eli viimeistään 17.11.2017.

Valitusosoitus on liitteenä YmpJp (07.07).

Asian ovat ratkaisseet lainoppineet hallinto-oikeustuomarit Johan Hagman ja Riikka Mäki sekä tekniikan alan hallinto-oikeustuomari Varpu Kujanpää. Asian on esitellyt Riikka Mäki.

Johan Hagman

Varpu Kujanpää

Riikka Mäki

Asiaa ratkaistaessa on toimitettu äänestys. Jäsenen äänestyslausunto on päätöksen liitteenä.

Toimituskirjan antaja:

Inkeri Eriksson
lainkäyttösihteeri

Jakelu

Päätös ja maksu

Henna Mäkinen asiakumppaneineen, oikeudenkäyntimaksu 250 euroa
(*oikaisuvaatimusohje ilmenee hallinto-oikeuden päätöksen
oikeudenkäyntimaksua koskevasta liitteestä*)

Osoite:

Jan Heino

Jäljennös maksutta

J-OHo-Farm

Loviisan rakennus- ja ympäristölautakunta

Porvoon terveydensuojeluosasto

Loviisan kaupunginhallitus

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, sähköisesti

Ympäristö ja luonnonvarat

Etelä-Suomen aluehallintovirasto, sähköisesti

Suomen ympäristökeskus, sähköisesti

IE

JÄSENEEN ÄÄNESTYSLAUSUNTO**Hallinto-oikeustuomari Varpu Kujanpään äänestyslausunto**

Hyväksyn valituksen, kumoan rakennus- ja ympäristölautakunnan päätöksen ja hylkään ympäristölupahakemuksen.

Perustelut

Ympäristönsuojelulain 11 §:n mukaan ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttava toiminta on mahdollisuuksien mukaan sijoitettava siten, että toiminnasta ei aiheudu pilaantumista tai sen vaaraa ja pilaantuminen voidaan ehkäistä. Ympäristönsuojelulain 49 §:n mukaan ympäristöluvan myöntäminen edellyttää muun muassa, että toiminnasta ei aiheudu eräistä naapuruussuhteista annetun lain 17 §:n 1 momentissa tarkoitettua kohtuutonta rasitusta.

Kyseessä on uusi turkistarha, johon saa sijoittaa 1950 minkkiemoa poikasiineen. Minkit sijoitetaan kahteen kasvatushalliin. Tilalla on aikaisemmin harjoitettu lypsykarjatoimintaa, jonka koko on ollut 34 lypsylehmää nuorkarjoiineen. Lähimmät muut kuin toiminnanharjoittajan omistuksessa olevat asuinrakennukset sijaitsevat noin 200 metrin etäisyydellä tarhan itä-kaakkoispuolella. 200-500 metrin säteellä turkistarhasta on noin kymmenen asuinrakennusta, jotka sijaitsevat tarhan eri puolilla. Turkistarhaus ei ole alueella tavanomaista toimintaa.

Ympäristöministeriön ohjeen kotieläintalouden ympäristönsuojelusta mukaan 1950 minkkiemon tarha vastaa 780 eläinyksikköä. Sen perusteella etäisyyden lähimpään häiriintyvään kohteeseen tulisi olla vähintään 350 metriä (vaativat olosuhteet, koska kyseessä turkistarha). Turkistarhauksen ympäristönsuojeluohjeen (Ympäristöministeriön asettaman työryhmän ehdotus 31.5.2000) mukaan pienen ja keskisuuren turkistarhan etäisyyden asunnosta tulisi olla yli 200 metriä ja suuren turkistarhan yli 400 metriä. Turkishallin etäisyyden asunnosta tulisi olla yli 200 metriä. Keskikoiseksi tarhaksi oli määritelty 250-2000 siitosnaaraan minkkitarha ja suureksi yli 2000 siitosnaaraan minkkitarha. Kyseessä oleva turkistarha on kooltaan 1950 siitosnaaras minkkiä, joten se on kooltaan lähellä ohjeen määrittelemää suurta tarhaa. Ministeriössä on valmisteilla uusi turkistarhauksen ympäristönsuojeluohje.

Turkiseläinten hallikasvatuksessa pystytään hallitsemaan toiminnasta tarha-alueen maaperään ja ympäröiviin vesiin aiheutuvia ravinnepäästöjä huomattavasti paremmin kuin perinteisissä varjotaloissa. Sen sijaan hajuhaittojen ehkäisemiseen ei käytössä ole erityisiä keinoja lukuun ottamatta ravinteiden mahdollisimman tehokasta sitomista kuivikkeisiin. Ammoniakki kuitenkin haihtuu suureksi osaksi ilmaan, ennen kuin lanta on saatu muokattua peltoon, minkä vuoksi hajujen kulkeutumiseen ei voida kovin paljon vaikuttaa, tapahtuu toiminta sitten halleissa tai varjotaloissa. Siksi etäisyyden häiriintyviin kohteisiin tulisi olla riittävä. Edellä esitetyn perusteella katson, että hakemuksen mukainen etäisyys ei ole riittävä.

Liite hallinto-oikeuden päätökseen

VALITUSOSOITUS

Valitusviranomainen

Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta **korkeimmalta hallinto-oikeudelta** kirjallisella valituksella.

Valitusaika

Hallinto-oikeuden päätös on annettu julkipanon jälkeen. Päätöksen katsotaan tulleen asianomaisen tietoon silloin, kun se on annettu. Valitus on tehtävä **30 päivän kuluessa** hallinto-oikeuden päätöksen antopäivästä, sitä päivää lukuun ottamatta.

Valituskirjelmän toimittaminen

Valituskirjelmä on toimitettava valitusajassa korkeimmalle hallinto-oikeudelle.

Valituskirjelmä liitteineen voidaan lähettää myös postitse, telekopiona tai sähköpostilla. Valituskirjelmän tulee olla perillä valitusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä. Sähköisesti (telekopiona tai sähköpostilla) toimitettavan valituskirjelmän tulee olla toimitettu siten, että se viimeistään valitusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä on kokonaisuudessaan käytettävissä viraston vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä. Valituskirjelmän ja muiden valitusasiakirjojen lähettäminen postitse tai sähköisesti tapahtuu lähettäjän omalla vastuulla.

Valituskirjelmän sisältö ja allekirjoittaminen

Valituskirjelmässä, joka on osoitettava korkeimmalle hallinto-oikeudelle, on ilmoitettava

- valittajan nimi ja kotikunta
- päätös, johon haetaan muutosta
- miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi
- perusteet, joilla muutosta vaaditaan.

Jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä tai jos valituksen laatijana on joku muu henkilö, valituskirjelmässä on ilmoitettava myös tämän nimi ja kotikunta. Valituskirjelmässä on lisäksi ilmoitettava postiosoite ja puhelinnumero sekä mahdollinen sähköpostiosoite, joihin asiaa koskevat ilmoitukset valittajalle voidaan toimittaa. Valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava valituskirjelmälle valituskirjelmää toimiteta sähköisesti (telekopiona tai sähköpostilla).

Valituskirjelmän liitteet

Valituskirjelmään on liitettävä

- hallinto-oikeuden päätös alkuperäisenä tai jäljennöksenä
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle.

Asiamiehen on, jollei hän ole asianajaja tai yleinen oikeusavustaja, liitettävä valituskirjelmään valtakirja, jollei valittaja ole valtuuttanut häntä suullisesti valitusviranomaisessa tai ellei sähköisesti toimitettavassa asiakirjassa ole selvitystä asiamiehen toimivallasta.

Korkeimman hallinto-oikeuden yhteystiedot

Postiosoite: Korkein hallinto-oikeus
PL 180, 00131 Helsinki

Käyntiosoite: Fabianinkatu 15, Helsinki

Puh.nro: 029 56 40200

Telefax: 029 56 40382

S-posti: korkein.hallinto-oikeus@oikeus.fi

Aukioloaika: arkipäivisin klo 8.00-16.15